

DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2026-83-95>

УДК 657.6: 658.14.17

**ТЕОРЕТИЧНІ І МЕТОДИЧНІ АСПЕКТИ УДОСКОНАЛЕННЯ
ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ
УПРАВЛІННЯ ПОДАТКАМИ
ТА ПОДАТКОВОЮ ПОЛІТИКОЮ НА ПІДПРИЄМСТВІ**

**THEORETICAL AND METHODOLOGICAL ASPECTS
OF IMPROVING THE ACCOUNTING
AND ANALYTICAL ENSURING OF TAX MANAGEMENT
AND TAX POLICY AT THE SUBSCRIPTION LEVEL**

Яремко Ігор Йосафатович

доктор економічних наук, професор,
Національний університет «Львівська політехніка»
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-3556-0609>

Yaremko Ihor

Lviv Polytechnic National University

У статті проведено дослідження змістових параметрів обліково-аналітичного інструментарію з точки зору забезпечення ним інформаційних потреб податкового менеджменту. Розкрито значимість інформаційної платформи для розробки раціональних заходів в процесах реалізації підприємством економічно виваженої і соціально орієнтованої податкової політики в реальних українських умовах. Доведено, що результативність управління податковими платежами значною мірою залежить від впровадження на підприємстві адаптивної системи ціле орієнтованих інформаційних та аналітичних інструментів. Запропоновано окремі аспекти удосконалення організаційних засад й методики побудови обліково-аналітичного забезпечення, що дасть змогу підвищити ефективність управління податковими платежами на підприємстві та формулювати раціональні заходи в процесах оптимізації податкового навантаження.

Ключові слова: підприємство, податковий менеджмент, податкова політика, обліково-інформаційне забезпечення, податковий аналіз.

The article substantiates the relevance of conducting research in the direction of expanding the content parameters of accounting and analytical tools from the point of view of ensuring their information needs for tax management of domestic enterprises. The significance of the information platform for developing rational measures in the processes of implementing an economically balanced and socially oriented tax policy by an enterprise is argued. The purpose of the study is to conduct a theoretical analysis of the information parameters of accounting and analytical tools and to formulate individual proposals for building this component of tax management adaptive to the conditions of the Ukrainian economy. The general methodology of the study is based on general scientific methods of cognition of phenomena and processes related to the scope of use of accounting and analytical tools in the tax management system. and methods of theoretical generalization, which made it possible to formulate proposals for improving tax accounting and analysis. The results of the study argue for the feasibility of implementing a holistic system of accounting and analytical tools at enterprises to reflect tax obligations and develop appropriate methods for analyzing the tax burden on the enterprise. The practical significance of the proposed aspects of improving accounting and analytical methods is that their use by enterprises will allow the management system to develop rational measures to optimize payments for taxes and fees and to form an effective tax policy. In particular, one of the possible options for the convergence of tax and accounting is to use an approach to forming a parity agreement of the "first event rule" and implementing the "principle of correspondence of income and expenses" known in the accounting field in practice when determining profit. To simplify VAT accounting, it is proposed to use the method of reflecting "advance payments" and applying the cash method to record the facts of sale.

Keywords: enterprise, tax management, tax policy, accounting and information support, tax analysis.

Постановка проблеми. Реалізація суспільно орієнтованої та економічно виваженої податкової політики українськими підприємствами в умовах воєнної ситуації вимагає відповідної інформаційної підтримки. Ефективність податкового менеджменту підприємства та державних фіскальних органів забезпечується «на основі достовірної та своєчасної обліково-аналітичної інформації» [1]. Наведене та низка інших об'єктивних факторів актуалізують доцільність проведення теоретико-прикладних розробок стосовно вироблення адекватної для податкової сфери інформаційно-аналітичної системи з набором відповідних інструментальних засобів.

Сучасний стан української економіки та очікувані передумови повоєнної відбудови національного господарства вимагають високого рівня прозорості в державно-приватному механізмі оподаткування. Забезпечення цієї вимоги можна здійснити шляхом вироблення і впровадження у практику адаптивної системи інформаційного та «методичного інструментарію оцінки податкового навантаження підприємства в системі обліково-аналітичного забезпечення» [2]. Актуальність досліджень за задекларованим у статті спрямуванням посилюється тим, що систему обліково-аналітичного забезпечення як інформаційний інструментарій не слід розглядати виключно в рамках внутрішньо-господарського управління процесами оподаткування, але й з урахуванням факту використання його даних в процесах адміністрування податків державними фіскальними органами.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

У проведених тематичних дослідженнях обґрунтовується, що розробка та реалізація підприємством власної податкової політики та її перманентне коригування відповідно до змін податкового поля та економічної ситуації вимагає відповідної обліково-аналітичної підтримки. В більшості розробках за цією тематикою, як наприклад в дисертаційній роботі М. Нагірняка, обґрунтовується, що «для управлінської діяльності у сфері оподаткування та здійснення контролю державними органами податкових служб сучасний підхід до використання окремих елементів методу бухгалтерського обліку потребує удосконалення» [3]. У публікації Л. Беляєвої, Ю. Пеняк та А. Карпової аргументується потреба «створення такого типу організаційно-інформаційного джерела, яке зможе вивести управлінській, обліковий та податковий аналіз на більш якісний рівень» [4].

Виходячи з реально складених українських умов, науковці В. Концева, Н. Антоненко та І. Карлова обґрунтовують необхідність «дослідження базових засад інструментарію оцінки податкового навантаження в системі обліково-аналітичного забезпечення» [2]. У цьому контексті Л. Волчанська та Д. Юшковський відзначають, що адаптивна до реальних українських умов «організація обліку та аудиту зумовлює потребу застосування дієвих методів, серед яких відсутні універсальні» [5]. В аналітичній публікації Л. Матвійчук та Л. Олійник розкрито реально існуючу проблематику вироблення методичного інструментарію для встановлення податкового навантаження вітчизняних підприємств в умовах воєнного стану [6]. Для вирішування цієї проблематики Л. Кононенко та О. Юрченко сформулювали базисну основу «розробки активно-адаптивної моделі, яка враховує перманентні зміни податкової ситуації і відповідно реагує на ці зміни» [7]. Подібна позиція стосовно методичних аспектів аналізу рівня податкового навантаження на підприємстві дотримується й у публікаціях Т. Оришин [8] та Г. Мельничук [9].

У розробках науковців акцентованим питанням розглядається формування на підприємстві облікової політики з введенням до неї більш конкретизованих аспектів відображення податкових операцій. Наприклад, у публікації О. Буткевича [10] та розробках інших науковців аргументується доцільність формування окремого розділу в обліковій політиці під назвою «Організація обліку розрахунків з бюджетом за податковими платежами». В тематичних розробках науковцями пропонуються різні підходи до удосконалення ціле орієнтованої підсистеми інформаційного та аналітичного забезпечення податкового менеджменту. У своєму дослідженні Л. Кононенко, Г. Назарова та О. Оришака роблять висновок, що одним з найбільш перспективних напрямів організації обліку і аудиту розрахунків за податками і платежами є використання технології «блокчейну», яка дозволяє наблизити процедури обліку й аудиту та здійснювати їх в єдиному інформаційному та часовому просторі [11]. Останнім часом дискусія науково-прикладного характеру у цій сфері переноситься на створення більш деталізованої та оперативної інформаційної бази, необхідної для управління податковими витратами. О. Витвицька та ін. [12] акцентують увагу на гармонізації облікової політики підприємств стосовно оподаткування з європейськими стандартами. Пошук балансу між

легальною оптимізацією податкового навантаження і соціальною відповідальністю на основі міждисциплінарного підходу, що поєднує облік податків з корпоративною поведінкою, наведено в публікації Н. Шкромиди [1].

Виділення невіршених раніше частини загальної проблеми. Сформульовані теоретико-прикладні засади у сфері податкового обліку і аналізу не забезпечують потребу урахування динамічних змін регуляторних податкових приписів та використання суттєво іншої методики аналізу податкового навантаження на підприємство в умовах воєнної економіки. Ці та деякі інші проблемні аспекти обліково-аналітичного забезпечення саме як управлінської підсистеми податкового менеджменту є не повністю вирішеними питаннями загальної проблеми предметної сфери знань.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Метою статті є формулювання окремих пропозицій для вироблення адаптивної до умов української економіки організаційно-змістових засад побудови системи обліково-аналітичного забезпечення розрахунків за податками для податкового менеджменту підприємства.

Виклад основного матеріалу дослідження. Оподаткування як соціально-економічне явище є інструментом перерозподілу фінансових ресурсів платника податків та державними і регіональними бюджетами. Спричинена війною економічна нестабільність висунула необхідність внесення змін в податкове законодавство держави для створення умов функціонування підприємств в економіці такого типу, впровадження у практику адаптивних механізмів у сфері оподаткування [13; 14; 15]. Нові норми податкового законодавства та перманентні їх зміни викликають необхідність вироблення гнучкої і адаптивної до реальних умов системи інформаційно-аналітичних інструментів податкового менеджменту, інформаційні масиви яких стають вкрай важливими для всієї податкової сфери.

В процесах досягнення підприємством легітимних варіантів зменшення податкових платежів та виборі альтернативних способів сплати податків важлива роль відводиться обліковій та аналітичній функціям. В реальній практиці підприємства стикаються з необхідністю оперативного реагування на зміни в податковому законодавстві, що, у свою чергу, вимагає перманентної адаптації обліково-аналітичних процедур до нових умов, зокрема врахування наданих державою податкових

пільг і відтермінування податкових платежів. Не менш важливим є оперативний аналіз податкового навантаження на підприємство та його вплив на доходи, витрати і фінансові результати.

Система бухгалтерського та управлінського обліку загалом спрямована на фіксацію фінансово-господарської діяльності підприємства, відображення її результативності та виконання підприємством своїх суспільних і договірних обов'язків. Традиційний бухгалтерський облік загалом в достатній мірі забезпечує реєстрацію і операцій, пов'язаних із оподаткуванням. Інформаційний базис для податкового менеджменту та процесів адміністрування податків (податкових перевірок) формується на субрахунках 641 «Розрахунки за податками» (облік за конкретними видами податків) та 642 «Розрахунки за обов'язковими платежами», на якому систематизуються дані про обов'язкові платежі до бюджетів та фондів. Субрахунок 643 «Податкові зобов'язання» призначений для обліку зобов'язань із ПДВ, які виникають під час реалізації, а субрахунок 644 «Податковий кредит» забезпечує інформацію про стан податкового кредиту з ПДВ. На рахунку 98 «Податок на прибуток» відображають суми нарахування і погашення (списання) цього виду податку. Відкритими до нього субрахунками 981 «Податок на прибуток» та 982 «Податок на додану вартість» деталізують стан зафіксованих податкового кредиту і зобов'язань.

У розробках вітчизняних науковців інколи аргументується можливість використання практикованого у деяких країнах методу застосування зведеного бухгалтерського рахунку для обліку витрат на оподаткування. Цей методичний прийом з фінансової точки зору загалом є дискусійним, проте вважається, що використання в бухгалтерській системі такого типу рахунку дає змогу концентрувати інформацію про всі податкові транзакції та чіткіше фіксувати податкові витрати, виокремивши їх від виробничо-технологічних та адміністративних. Разом з тим складно, на наш погляд, сформулювати облікову політику з чітко окресленими методами та процедурами відображення на такого типу рахунку витрати від податкових операцій.

Облікова політика стосовно операцій з оподаткування передбачає визначення конкретної методики відображення нарахувань і погашення зобов'язань за видами податків та подальшу організацію аналітичного обліку. В реальних українських умовах очевидною

стає потреба більш чіткішого і конкретизованого виокремлення в обліковій політиці вітчизняних підприємств розділу стосовно організації обліку податкових розрахунків. У цьому розділі слід чітко наводити ті методичні аспекти, що відповідають вимогам бухгалтерського та податкового законодавства, внутрішньо регламентувати процедури з акцентом спрямування облікової інформації на потреби управління податковими зобов'язаннями підприємства.

Основним джерелом розвитку підприємствами є прибуток після оподаткування. Обчислена бухгалтерським способом величина прибутку (база оподаткування) є арифметичною різницею між доходами і визнаними витратами звітного періоду. Методика податкового обліку передбачає коригування отриманого прибутку на суму постійних та тимчасових різниць, класифікованих як відстрочені податкові активи та відстрочені податкові зобов'язання. Перші виникають за умови, коли податковий прибуток менший за бухгалтерський - сума зафіксованих за правилами бухгалтерського обліку доходів перевищує валові доходи, визнані відповідно до податкового законодавства. Іншим є варіант, коли сума обчислених бухгалтерським методом витрат є меншою, ніж валові витрати згідно податкового законодавства. Відстрочені податкові зобов'язання виникають у протилежних варіантах. Тому у процесах оподаткування прибутку на перший план висуваються критерії визнання доходів та витрат. До них відносять не тільки критерії «класичних» операційних доходів і витрат, але й відміні методики фіксації сум сплачених авансом платежів, різні підходи до введення в бухгалтерську систему доходів і витрат майбутніх періодів, відображення операцій з цінними паперами, застосування різних методів нарахування амортизації та джерел створення різного виду резервів й формування забезпечень.

При складанні податкової декларації з податку на прибуток тимчасові податкові різниці встановлюються шляхом зіставлення визнаних сум доходів і витрат згідно НПСБО з нормами податкового законодавства. На теперішній час обговорюється питання про можливість зближення податкового і бухгалтерського обліку. Одним із ймовірних варіантів можна розглядати уточнення «правила першої події», яке діє відповідно до Закону України «Про оподаткування прибутку підприємств». Вирішення цієї проблеми у податковому обліку можна бути заміна існуючих норм

на відомий в обліковій сфері «принцип відповідності доходів і витрат» при визначенні прибутку. Для спрощення бухгалтерського обліку ПДВ необхідно більш чіткіше встановити методику відображення «авансових платежів», зокрема для випадків коли дата поставки та дата передоплати зачіпають різні податкові періоди.

Варіантом узгодження обох видів обліку було б, на нашу думку, застосування касового методу для фіксації фактів реалізації. Застосування процедур відображення реалізацію за методом нарахування (за подіями) у будь-якому разі викликати зміни в базі оподаткування. Нарухування податку на прибуток за першою подією (факт фіксації доходу до отримання коштів) ускладнює фінансову ситуацію підприємства (відволікання капіталу з обороту). Виходячи з «класичних концепцій фінансового капіталу» датою визнання доходу з погляду на процеси оподаткування прибутку має бути дата отримання коштів..

Податкова звітність є важливим інформаційно-комунікаційним засобом у сфері оподаткування, а в умовах воєнного стану та євроінтеграції цей вид звітування стає суттєво значимим, презентуючи рівень прозорості діяльності вітчизняних підприємств та дотримання ними приписів податкового законодавства. Безпосередньо на рівні підприємства податкова звітність виступає джерелом для аналізу податкового навантаження та його впливу на фінансово-економічний стан підприємства (потенціал його фінансової спроможності). В системі обліково-аналітичного забезпечення управління процесами оподаткування «оцінку податкового навантаження підприємств слід вважати невід'ємною складовою фінансового та інвестиційного аналізу [2].

Функціональна роль податкового аналізу як управлінського інструментарію полягає у пошуку легальних методів мінімізації податкового навантаження на підприємство. Процедурно його зміст і параметри акцентовані на встановлення абсолютного та відносного податкового навантаження і на цій основі формування узагальненої оцінки виробленої підприємством податкової політики та формулюванні більш раціональних підходів (використання альтернативних варіантів) в процесах управління оподаткуванням (рис. 1).

У сучасній практиці та теоретичних дослідженнях використовуються різні підходи і, відповідно, адекватні до них методики аналізу податкового навантаження на підприєм-

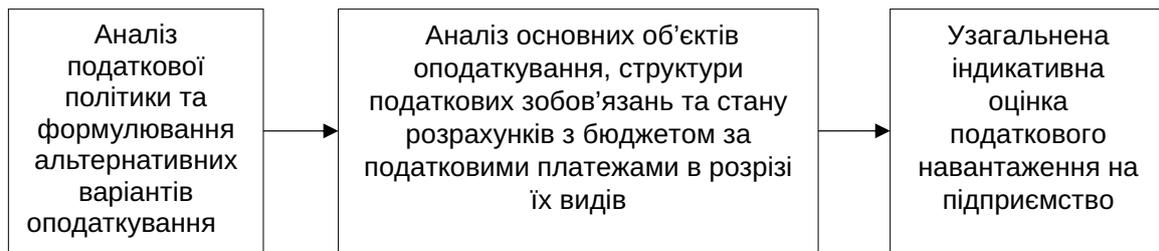

Рис. 1. Змістові параметри та спрямованість податкового аналізу

Джерело: сформовано на основі [2; 7; 8]

ство. Вони різняться набором видів податків та використанням в аналітичних процедурах базового показника для порівняння. Індикатор податкового навантаження встановлюється відносно кількох фінансово-економічних показників – навантаження на заробітну плату, встановлення впливу податкових платежів на собівартість і прибуток чи зміну величини власного капіталу внаслідок оподаткування. Важливим в податковому аналізі залишається питання врахування прямих і непрямих податків, останні з яких в методиках або виключаються, або враховуються лише частково. Абсолютне податкове навантаження визначає загальну суму податків і страхових внесків без урахування джерела їх погашення. Відносне податкове навантаження розкриває паритетність податкових платежів і чистого доходу, що дає змогу опосередковано оцінити реальний вплив сплачених податків на фінансовий стан підприємства.

Використання суми прибутку, як основного порівняльного показника, розглядається дискусійним через його обмежену функцію виступати джерелом сплати податків, а виручка (чистий дохід) розглядається більш універсальними показником. Проте, як було обговорено вище, існує неузгодженість бухгалтерського і податкового обліку визнання доходів і витрат. Найбільш обґрунтованим, на нашу думку, підходом з точки зору економічної аналітики та диспозиції податкового аналізу все ж слід вважати використання добору економічно обґрунтованих для конкретного підприємства показників (табл. 1).

У деяких пропонованих методиках робиться спроба пов'язати загальний показник податкового навантаження з величиною сплачених податків, їх структурою та джерелами погашення. За цієї методикою аналізується не лише рівень загального податкового навантаження, а й окремих його складових. Використання такого типу методики все ж

дозволяє оцінити, яка частина податків припадає на собівартість, прибуток чи інші елементи. Її недоліком об'єктивно вважається недостатньо обґрунтоване включення в розрахунок податків, які в більшості випадків лише опосередковано впливають на фінансовий стан підприємства, наприклад, сплата податків із заробітної плати. Загалом можна зробити висновок, що отримання об'єктивних і всебічних результатів податкового аналізу підприємства дозволяє прогнозувати вплив податкового навантаження на фінансові результати і грошові потоки.

Показник (індикатор) податкового навантаження на економіку загалом можна розглядати через відношення загальної суми податкових надходжень до бюджетів і фондів соціального страхування з валовим внутрішнім продуктом. В зарубіжній практиці рівень податкового навантаження на компанію (effective tax burden of companies) чи ефективна ставка податків (effective tax rate, ETR) встановлюється шляхом зіставлення сумарної величини сплачених податків з прибутком до оподаткування чи доходом від операційної діяльності. Світовий банк оцінює податкове навантаження підприємств як відношення фактично сплаченого загального розміру податків та обов'язкових платежів до комерційного прибутку (total tax and contribution rate). З погляду на вироблення національної концепції оподаткування для очікуваних умов повоєнної відбудови національного господарства відзначимо, що розрахунок загальної ставки податків та обов'язкових платежів (total tax and contribution rate, t) є вкрай важливим для залучення інвестиційних ресурсів нерезидентів.

З огляду на перспективу відзначимо і значимість податкового планування, яке виступає базовою основою вироблення і реалізації податкової політики у стратегічному вимірі. У цьому контексті відзначимо і той факт, що

Таблиця 1

**Напрями та методи проведення аналізу стану розрахунків
та податкового навантаження на підприємство**

Напрямок аналізу	Аналітичні процедури та процеси	Використання аналітичних методів
Аналіз абсолютної величини та структури сплачених підприємством податків	Аналіз загальної суми, динаміки її змін та структури податкових платежів за видами і джерелами справляння податків	Традиційні та спеціальні для податкового аналізу методи обробки інформації (абсолютні, відносні та середні величини);
Аналіз податкового навантаження за відносними показниками	Аналітичне узагальнення структурних аналітичних коефіцієнтів податкового навантаження;	Коефіцієнтний метод та методи групування і порівняння
Аналіз стану погашення зобов'язань підприємства за податками і зборами	Аналіз загальної суми заборгованості підприємства за видами податків; оцінка співвідношення сум заборгованостей за видами податків і зборів.	Методи горизонтального та вертикального аналізу; індексний метод;
Аналіз втрачених можливостей мінімізації податкових платежів	Встановлення та аналіз фактів використання податкових пільг; оцінка обраної підприємством концепції податкового менеджменту	Методи горизонтального та вертикального аналізу; методика детермінованого факторного аналізу;
Факторний аналіз податкових зобов'язань і податкового навантаження	Аналіз факторів впливу динаміки та структури податкових платежів на податкове навантаження	Методи детермінованого, факторного, стохастичного та кореляційного аналізу

Джерело: сформовано на основі [6; 8; 9]

поєднання податкового планування з іншими управлінськими функціями можливе лише за умови сприятливої макроекономічної ситуації. Процес планування як і весь механізм управління процесами оподаткування підприємств на сучасному етапі доцільно аналізувати більшою мірою через призму економічного ефекту, орієнтиром якого виступає збільшення прибутків, в т. ч. і за рахунок використання податкових пільг та інших легітимних способів зменшення податкових платежів. Завдяки використанню добре сформованих у податковому плануванні проєкцій, управлінською системою досягаються позитивні результати у сфері оптимізації податкового навантаження.

Висновки. В умовах української воєнної економіки закономірними стають зміни самої державної концепції оподаткування, що вимагає перманентного відповідно до швидких і трудно прогнозованих змін економічного середовища коригування підприємством своєї податкової політики, підходів до організації раціональної моделі управління процесами оподаткування. Реалізація податковим менеджментом підприємства завдань з оптимізації податкових платежів та послаблення

податкового навантаження на підприємство значною мірою залежить від наявності релевантної для таких цілей інформації. У реальних українських умовах значима функціональна роль для всієї державно-приватної моделі оподаткування відводиться адекватній до ситуації ціле орієнтованій системі обліково-аналітичного забезпечення. Виходячи із реально існуючих на теперішній час, а також з огляду на очікувану повоєнну відбудову національного господарства актуалізуються питання впровадження у практику раціональної моделі податкового менеджменту, у якій значиму функцію відіграє інформаційна система обліку та аналізу. Реалізація зарубіжних інвестиційних проєктів вимагає прозорого публічного розкриття інформації про фінансово-економічну діяльність підприємствами національної економіки та виконання ними своїх податкових зобов'язань. Формулювання адаптивної системи обліково-аналітичного забезпечення об'єктивно стає необхідним і базовим етапом у цих процесах слід покласти оперативний моніторинг необхідної на оглядову перспективу облікової й аналітичної інформації.

Пропозиції щодо подальшого дослідження питань стосуються передусім усунення про-

тиріч в системах бухгалтерського та податкового обліку. Вони виникають внаслідок недовісної узгодженості принципів взаємодії нормативного регулювання бухгалтерського й податкового законодавства, Існує проблема при визначенні фінансових результатів в бухгалтерському та податковому обліку, що закономірно впливає на процеси оподаткування прибутку. Інформація про фінансові результати й розподіл прибутку регламентується цілим переліком нормативних актів бухгалтерського та податкового обліку. Одним із ймовірних варіантів зближення податкового і бухгалтерського обліку можна розглядати паритетне узгодження «правила першої

події» та впровадження у практику відомого в обліковій сфері «принципу відповідності доходів і витрат» при визначенні прибутку. Для спрощення бухгалтерського обліку ПДВ необхідно більш чіткіше встановити методіку відображення «авансових платежів», зокрема для випадків коли дата поставки та дата передоплати зачіпають різні податкові періоди. Найбільш виправданим для української економіки було б рішення про застосування касового методу для фіксації фактів реалізації. Виходячи з «класичних концепцій фінансового капіталу» датою визнання доходу з погляду на процеси оподаткування прибутку має бути дата отримання коштів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Шкроміда Н.Я. Облік податків та корпоративна поведінка: бібліометричний аналіз. *Актуальні проблеми розвитку економіки регіону*, 2023. Вип. 21, Т. 1. С. 369–378. DOI: 10.15330/apred.1.21.369-378.
2. Концева, В., Антоненко, Н., & Карлова, І. Обліково-аналітичне забезпечення оцінки податкового навантаження підприємства. *Економіка та суспільство*, 2021. № 29. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2021-29-12>.
3. Нагірняк М. Ф. Обліково-аналітичні інструменти попередження фактів приховування об'єктів оподаткування. – Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису. дис. ... док. філ. спец. 071 «Облік і оподаткування» галузі знань 07 «Управління та адміністрування». – Державний університет «Житомирська політехніка», Житомир, 2025.
4. Беляєва Л., Пеняк Ю., Карпова А. Організаційно-інформаційна модель обліково-аналітичного забезпечення розрахунків за податками. *Економіка та суспільство*, 2022. № 43. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-43-14>.
5. Волчанська Л., Юшковський Д. Податковий аспект організації обліку та аудиту податку на додану вартість. *Економіка та суспільство*, 2023. № 55. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-55-10>.
6. Матвійчук Л, Олійник Л. Податкове навантаження вітчизняних підприємств в умовах воєнного стану: методичний аспект. *Herald of Khmelnytskyi National University. Economic Sciences*, 2022. № 306 (3). С. 192-198.
7. Кононенко, Л., Юрченко О. Фінансовий аналіз як інструмент оптимізації оподаткування підприємств. *Економіка та суспільство*, 2023. № 53. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-53-2>.
8. Орищин Т.М. Оптимізація податкового навантаження підприємства: теоретичний та методичний аспекти. *Економіка та держав*, 2019. № 4. С. 58–62. URL: <https://doi.org/10.32702/2306-6806.2019.4.58>.
9. Мельничук Г.С. Організація та методика аналізу податкового навантаження на підприємство: теоретичні аспекти. *Зб. наук. праць Університету державної фіскальної служби України*, 2019. № 1. С. 159–175. URL: <https://doi.org/10.33244/2617-5940.1.2019.159-175>.
10. Буткевич О.В. Формування облікової політики щодо розрахунків за податковими платежами. *Економічний простір*, 2021. № 171. С. 87–92. URL: <https://doi.org/10.32782/2224-6282/171-15>.
11. Кононенко Л.В., Назарова Г.Б., Оришака О.В. Організація обліку і аудиту розрахунків за податками та платежами в умовах використання сучасного інформаційного забезпечення. *Вісник Чернівецького торговельно-економічного інституту*. Економічні науки, 2020. Вип. I–II (77–78). С. 202–210. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vchtei_2020_1-2_19.
12. Витвицька О., Калюга Є., Володін С., Рембилас Р., Боднар О., Грищук Г. Оподаткування в складі облікової політики малих підприємств. *Financial and Credit Activity Problems of Theory and Practice*. 2023. Т. 6, № 53. С. 70–81. DOI: 10.55643/fcaptr.6.53.2023.4162.
13. Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законів України щодо особливостей оподаткування у період воєнного стану: Закон України від 30.06.2023 р. № 3219-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3219-20#Text>.
14. Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо дії норм на період дії воєнного стану : Закон України від 15.03.2022 р. № 2120-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2120-20#Text>.

15. Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо особливостей оподаткування та подання звітності у період дії воєнного стану: Закон України від 03.03.2022 р. № 2118-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2118-20>.

16. Єршова Н.Ю., Лега О.В., Прокопишин О.С., Прийдак Т.Б., Яловега Л.В. Податкова звітність як стратегічний інструмент ділових комунікацій і прийняття управлінських рішень. *Актуальні питання економічних наук*, 2025. № 9. URL: <https://doi.org/10.5281/zenodo.14986292>.

REFERENCES:

1. Shkromida, N. Ya. (2023). Oblik podatkov ta korporativna povedinka: bibliometrychnyy analiz [Tax accounting and corporate behaviour: a bibliometric analysis]. *Aktualni problemy rozvytku ekonomiky rehionu*, vol. 1, no. 21, pp. 369–378. URL: <https://doi.org/10.15330/apred.1.21.369-378> [in Ukrainian].

2. Kontseva, V.V. Antonenko, N.V. and Karlova, I.O. (2021). *Oblikovo-analitychne zabezpechennia otsinky podatkovoho navantazhennia pidpriemstva* [Accounting and analytical support for assessing the tax burden of an enterprise]. *Ekonomika ta suspil'stvo*, vol. 29, doi.org/10.32782/2524-0072/2021-29-12 [in Ukrainian].

3. Nagirnyak M. F. (2025). Oblikovo-analitychni instrumenty poperedzhennya faktiv prykhovuvannya ob'yektiv opodatkovannya [Accounting and analytical tools for preventing the facts of tax evasion]. – Qualifying scientific work on the rights of manuscript. Dissertation for the degree of Doctor of Philosophy in the specialty 071 “Accounting and Taxation”, field of knowledge 07 “Management and Administration.” – Zhytomyr Polytechnic State University, Zhytomyr, 2025.

4. Bieliaieva, L., Peniak, Yu., & Karpova, A. (2022). Orhanizatsiino-informatsiina model oblikovo-analitychnoho zabezpechennia rozrakhunkiv za podatkami [Organizational and informational model of accounting and analytical support for tax calculations]. *Ekonomika ta suspil'stvo*, vol. 43: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-43-14> [in Ukrainian].

5. Volchanska L., Yushkovskiy D. (2023). Podatkovyi aspekt orhanizatsii obliku ta audytu podatku na dodanu vartist [Tax aspect of organizing accounting and auditing of value added tax]. *Ekonomika ta suspil'stvo*, vol. 55. <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-55-10> [in Ukrainian].

6. Matviychuk L, Oliynyk L. (2022). Podatkove navantazhennya vitchyznyanykh pidpriyemstv v umovakh voyennoho stanu: metodychnyy aspekt [Tax burden of domestic enterprises under martial law: methodological aspect]. *Herald of Khmelnytskyi National University. Economic Sciences*. vol. 306 (3), pp. 192-198 [in Ukrainian].

7. Kononenko, L., Yurchenko O. (2023). Finansovyi analiz yak instrument optymizatsii opodatkovannia pidpriemstv [Financial analysis as a tool for optimizing corporate taxation]. *Ekonomika ta suspil'stvo*, (53). URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-53-2> [in Ukrainian].

8. Oryshchyn, T.M. (2019). Optymizatsiia podatkovoho navantazhennia pidpriemstva: teoretychnyi ta metodychnyi aspekty [Optimization of the tax burden of the enterprise: theoretical and methodical aspects]. *Ekonomika ta derzhava*, vol. 4, pp. 58–62. URL: <https://doi.org/10.32702/2306-6806.2019.4.58> [in Ukrainian].

9. Melnychuk, H.S. (2019). Orhanizatsiia ta metodyka analizu podatkovoho navantazhennia na pidpriemstvo: teoretychni aspekty [Organization and methodology of analysis of tax burden on the enterprise: theoretical aspects]. *Zbirnyk naukovykh prats Universytetu derzhavnoi fiskalnoi sluzhby Ukrainy*, vol. 1, pp. 159–175. URL: <https://doi.org/10.33244/2617-5940.1.2019.159-175> [in Ukrainian].

10. Butkevych, O.V. (2021). Formuvannia oblikovoi polityky shchodo rozrakhunkiv za podatkovymy platezhamy [Formation of accounting policy regarding tax payments]. *Ekonomichnyi prostir*, vol. 171, pp. 87–92. URL: <https://doi.org/10.32782/2224-6282/171-15> [in Ukrainian].

11. Kononenko L. V., Nazarova H. B., Oryshaka O. V. (2020). Orhanizatsiia obliku i audytu rozrakhunkiv za podatkami ta platezhamy v umovakh vykorystannia suchasnoho informatsiinoho zabezpechennia [Organization of accounting and auditing of tax and payment calculations using modern information support]. *Visnyk Chernivetskoho torhovelno-ekonomichnoho instytutu*. *Ekonomichni nauky*, vol. 1-2, pp. 202–210. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vchtei_2020_1-2_19 [in Ukrainian].

12. Vytvytska, O., Kalyuha, Ye., Volodin, S., Rembylas, R., Bodnar, O., & Hryshchuk, H. (2023). Opodatkuvannya v skladi oblikovoyi polityky malykh pidpriyemstv [Taxation as part of the accounting policy of small enterprises]. *Financial and Credit Activity Problems of Theory and Practice*, vol. 6, no. 53, pp. 70–81. DOI: 10.55643/fcaptp.6.53.2023.4162 [in Ukrainian].

13. Pro vnesennya zmin do Podatkovoho kodeksu Ukrayiny ta inshykh zakoniv Ukrayiny shchodo osoblyvostey opodatkovannya u period voyennoho stanu [On amendments to the Tax Code of Ukraine and other laws of Ukraine regarding the features of taxation during martial law]: *Zakon Ukrayiny vid 30.06.2023. № 3219-IX*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3219-20#Text> [in Ukrainian].

14. Pro vnesennya zmin do Podatkovoho kodeksu Ukrayiny ta inshykh zakonodavchykh aktiv Ukrayiny shchodo diyi norm na period diyi voyennoho stanu [On Amendments to the Tax Code of Ukraine and Other Legislative Acts of Ukraine Regarding the Application of Norms for the Period of Martial Law]: Zakon Ukrayiny vid 15.03.2022. № 2120-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2120-20#Text> [in Ukrainian].

15. Pro vnesennya zmin do Podatkovoho kodeksu Ukrayiny ta inshykh zakonodavchykh aktiv Ukrayiny shchodo osoblyvostey opodatkuvannya ta podannya zvitnosti u period diyi voyennoho stanu [On Amendments to the Tax Code of Ukraine and Other Legislative Acts of Ukraine Regarding the Features of Taxation and Reporting during the Period of Martial Law]: Zakon Ukrayiny vid 03.03.2022. № 2118-IKH. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2118-20> [in Ukrainian].

16. Yershova N. Yu., Leha O.V., Prokopyshyn O.S., Pryydak T.B., Yaloveha L.V. (2025) Podatkova zvitnist' yak stratehichnyy instrument dilovykh komunikatsiy i pryynyattya upravlins'kykh rishen' [Tax reporting as a strategic tool for business communications and management decision-making]. *Aktual'ni pytannya ekonomichnykh nauk*, vol. 9. URL: <https://doi.org/10.5281/zenodo.14986292> [in Ukrainian].

Дата надходження статті: 15.02.2026

Дата прийняття статті: 02.03.2026

Дата публікації статті: 10.03.2026